

Lieta C-645/23**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar
Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2023. gada 26. oktobris

Iesniedzējtiesa:*Corte d'appello di Bologna* (Boloņas apelācijas tiesa, Itālija)**Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:**

2023. gada 26. oktobris

Apelācijas sūdzības iesniedzēja:*Hera Comm SpA***Atbildētāja apelācijas tiesvedībā:***Falconeri Srl***Pamatlietas priekšmets**

Corte d'appello di Bologna [Boloņas apelācijas tiesā, Itālija] iesniegtā apelācijas sūdzība par *Tribunale di Bologna* [Boloņas tiesas, Itālija] 2021. gada 19. aprīļa rīkojumu, ar ko tika apmierināta sabiedrības – atbildētājas apelācijas tiesvedībā iesniegtā prasība atmaksāt summu, kas tika nepamatoti samaksāta sabiedrībai – apelācijas sūdzības iesniedzējai, un pēdējai minētajai tika uzlikts pienākums atmaksāt 43 492,69 EUR, kā arī procentus.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Saskaņā ar LESD 267. pantu iesniegtais lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, ar kuru *Corte d'appello di Bologna* lūdz interpretēt Direktīvas 2008/118/EK 1. panta 2. punktu, lai noskaidrotu: – vai papildu akcīzes nodoklis par elektroenerģiju var būt uzskatāms par “papildu [...] netiešo nodokli” minētā panta izpratnē; – ja atbilde ir apstiprinoša, vai minētajam pantam ir tieša iedarbība un vai Itālijas tiesiskais regulējums var tikt nepiemērots attiecībās starp privāttiesību subjektiem.

Prejudiciālie jautājumi

a. Vai papildu akcīzes nodoklis par elektroenerģiju, ko dalībvalsts piemēro kā akcīzes nodokļa, ar kuru produkts jau ir aplikts, daļu vai reizinātāju, ietilpst jēdzienā “papildu [...] netiešie nodokļi” Padomes Direktīvas 2008/118/EK (2008. gada 16. decembris) par akcīzes nodokļa piemērošanas vispārēju režīmu, ar ko atceļ Direktīvu 92/12/EEK, 1. panta 2. punkta izpratnē, vai arī tas ir uzskatāms vienīgi par akcīzes nodokļa likmes palielināšanu, ar no tā izrietošo dalībvalsts brīvību neparedzēt to “īpašiem nolūkiem”, kas ir pieprasīti Direktīvas 2008/118/EK 1. panta 2. punktā?

b. Ja papildu akcīzes nodoklis par elektroenerģiju ietilpst jēdzienā “papildu [...] netiešie nodokļi”, vai Padomes Direktīvas 2008/118/EK (2008. gada 16. decembris) 1. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas atbilst nosacījumiem, lai privātpersona varētu uz to atsaukties valsts tiesā ar mērķi:

- iebilst ar papildu akcīzes nodokli apliktā produkta pārdevējam, kam privātpersona atmaksājusi netiešo nodokli, ka nodoklis, kuru dalībvalsts iekasējusi no pārdevēja, ir prettiesisks, jo pamatojas uz valsts tiesību normu, kas ir pretrunā direktīvas tiesību normai;

– līdz ar to pieprasīt no pārdevēja, kuram privātpersona kompensējusi samaksāto summu, nepamatota maksājuma atmaksu?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Pārākuma princips (Deklarācijas, kas pievienotas Lisabonas Līgumu, kas parakstīts 2007. gada 13. decembrī, pieņēmušās starpvaldību konferences nobeiguma aktam – A. DEKLARĀCIJAS PAR LĪGUMU NOTEIKUMIEM – 17. Deklarācija par Savienības tiesību aktu augstāku spēku); efektivitātes un līdzvērtības principi (Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta 1. punkts, LES 19. panta 2. punkts); lojālas sadarbības princips (LES 4. panta 3. punkts, LESD 288. punkts, Direktīvas 2008/118/EK 1. panta 2. punkts un 9. panta 2. punkts).

Atbilstošās valsts tiesību normas

Decreto-legge del 28 novembre 1988, n. 511 [1988. gada 28. novembra Dekrētlikums Nr. 511]

Preambula: “ņemot vērā ārkārtējo un steidzamo nepieciešamību nodrošināt nepieciešamos resursus reģionālā un vietējā finansējuma iestādēm, lai nodrošinātu institucionālo uzdevumu izpildi [...]”.

6. pants, redakcijā, kas bija spēkā pirms šī panta atcelšanas:

“1. Akcīzes nodoklim par elektroenerģiju, kas minēts Akcīzes nodokļu kodeksa [...] 52. un nākamajos pantos, tiek ieviests papildu nodoklis šādos apmēros:

- a) 18,59 EUR par tūkstoti kWh pašvaldību labā par jebkādu izmantošanu mājsaimniecībās [...];
- b) 20,40 EUR par tūkstoti kWh pašvaldību labā par jebkādu izmantošanu otrajos mājokļos jeb brīvdienu mājās;
- c) 9,30 EUR par tūkstoti kWh provinču labā par jebkādu izmantošanu telpās un vietās, kas nav mājsaimniecības, visiem lietotājiem, līdz maksimālajam patēriņa limitam 200 000 kWh mēnesī.

2. Ar lēmumu, kas jāpieņem, ievērojot budžeta projekta apstiprināšanas termiņus, provinces var palielināt 1. punkta c) apakšpunktā minēto apmēru līdz 11,40 EUR par tūkstoti kWh. [...].

3. Šī panta 1. punktā minētie papildu nodokļi ir jāmaksā Akcīzes nodokļu kodeksa 53. pantā minētajiem nodokļu maksātājiem brīdī, kad elektroenerģija ir piegādāta galapatērētājiem, vai – pašu patēriņam saražotajai vai iegādātajai elektroenerģijai – tās patēriņa brīdī. Papildu nodokļus maksā un iekasē tāpat kā akcīzes nodokli par elektroenerģiju. [...]”.

Decreto legislativo del 26 ottobre 1995, n. 504 [1995. gada 26. oktobra Legislatīvais dekrēts Nr. 504], 52. panta 1. punkts: “Elektroenerģija [...] tiek aplikta ar akcīzes nodokli, piemērojot I pielikumā minētās likmes, brīdī, kad ir piegādāta galapatērētājiem, vai – pašu patēriņam saražotajai elektroenerģijai – patēriņa brīdī”.

Decreto-legge del 29 dicembre 2010, n. 225 [2010. gada 29. decembra Dekrētlukums Nr. 225], 2. panta 2.bis punkts: “Līdz atkritumu apsaimniekošanas cikla finanšu noteikumu pilnīgai ieviešanai [...], visa atkritumu apsaimniekošanas cikla tiešo un netiešo izmaksu pilnīga segšana var tikt nodrošināta [...] ar šādām metodēm: [...]; b) pašvaldības var pieņemt lēmumu attiecīgi palielināt papildu akcīzes nodokli par elektroenerģiju, kas minēts 1988. gada 28. novembra Dekrētlukuma Nr. 511 [...] 6. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktā, piemērojot palielinājumu, kas nepārsniedz spēkā esošo minētā papildu nodokļa apmēru”.

Decreto legislativo del 14 marzo 2011, n. 23 [2011. gada 14. marta Legislatīvais dekrēts Nr. 23], 2. panta 6. punkts: “Sākot no 2012. gada, papildu akcīzes nodokli par elektroenerģiju, kas minēts 1988. gada 28. novembra Dekrētlukuma Nr. 511, kas ar grozījumiem pārveidots par 1989. gada 27. janvāra Likumu Nr. 20, 6. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktā, pārstāj piemērot parastā statusa reģionos (*regioni a statuto ordinario*) [...]”.

Decreto-legge del 2 marzo 2012, n. 16 [2012. gada 2. marta Dekrētlukums Nr. 16], 4. panta 10. punkts: “Sākot no 2012. gada 1. aprīļa, lai elektroenerģijas patēriņam piemērojamās valsts nodokļu tiesību normas pielāgotu Padomes

Direktīvas 2008/118/EK (2008. gada 16. decembris) par akcīzes nodokļa piemērošanas vispārēju režīmu, ar ko atceļ Direktīvu 92/12/EEK, 1. panta 2. punkta noteikumiem, 1988. gada 28. novembra Dekrētlikuma Nr. 511, kas ar grozījumiem pārveidots par 1989. gada 27. janvāra Likumu Nr. 20, 6. pants ir atcelts”.

Decreto legislativo del 26 ottobre 1995, n. 504 [1995. gada 26. oktobra Leģislatīvais dekrēts Nr. 504]

2. panta 1. punkts: “Akcīzes precēm pienākums maksāt nodokli rodas to izgatavošanas brīdī, ieskaitot iegūšanu no zemes dzīlēm, ja ir piemērojams akcīzes nodoklis, vai to importēšanas brīdī”.

53. panta 1. punkta a) apakšpunkts: “Pienākums maksāt akcīzes nodokli par elektroenerģiju ir: a) tiesību subjektiem, kuri izraksta elektroenerģijas rēķinus galapatērētājiem un kuri turpmāk ir apzīmēti kā pārdevēji”.

16. panta 3. punkts: “*Akcīzes nodokļa maksātāju prasījumi pret produktu, par kuriem paši nodokļa maksātāji ir samaksājuši minēto nodokli, cesionāriem var tikt uzrēķināti kā kompensācija [..]*”.

14. pants: “1. Akcīzes nodoklis tiek atmaksāts, ja tas ir samaksāts nepamatoti; [..]

2. [..] atmaksa ir jālūdz, pretējā gadījumā tiesības uz to zūd, divos gados no maksāšanas datuma vai no datuma, kad attiecīgās tiesības var tikt izmantotas. [..]

4. Gadījumā, ja tiesvedības procesa beigās tiesību subjektam, kam ir noteikts pienākums samaksāt akcīzes nodokli, tiek piespriests atmaksāt trešām personām summas, kas nepamatoti saņemtas kā kompensācija par akcīzes nodokli, atmaksu lūdz iepriekš minētais tiesību subjekts, kuram ir noteikts pienākums, pretējā gadījumā zaudējot tiesības, 90 dienās pēc tam, kad spriedums, ar kuru ir noteikta summu atmaksa, ir kļuvis galīgs”.

Codice civile [Civilkodeksa] 2033. pants: “Ikvienam, kas ir veicis nepamatotu maksājumu, ir tiesības pieprasīt, lai tā maksājums tiktu atmaksāts. [..]”.

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 2009. gada 1. oktobrī sabiedrība – elektroenerģijas piegādātāja (apelācijas sūdzības iesniedzēja) noslēdza ar sabiedrību klienti (atbildētāja apelācijas tiesvedībā) līgumu par periodisku elektroenerģijas piegādi. Līdz 2012. gada 1. aprīlim, kas ir Dekrētlikuma Nr. 511/1988 6. panta atcelšanas datums, elektroenerģijas sabiedrība maksāja valstij papildu akcīzes nodokli par produktu, kuru pārdeva sabiedrībai klientei, un pieprasīja no pēdējās minētās, kā arī saņēma – saskaņā ar “kompensācijas” mehānismu – samaksātās summas atmaksu.

- 2 Sabiedrība kliente, uzskatot, ka attiecīgais papildu akcīzes nodoklis ir pretrunā Savienības tiesībām, vērsās *Tribunale di Bologna*, lūdzot piespriest elektroenerģijas sabiedrībai atmaksāt samaksāto summu. Ar 2021. gada 19. aprīļa rīkojumu *Tribunale di Bologna*, apmierinot prasību, apgalvoja, ka Dekrētlukuma Nr. 511/1988 6. pants ir pretrunā Direktīvas 2008/118/EK 1. panta 2. punktam, nepiemēroja valsts tiesību normu un uzlika elektroenerģijas sabiedrībai pienākumu atmaksāt tai veiktos maksājumus no direktīvas transponēšanas termiņa beigām līdz nodokļa atcelšanai.
- 3 Elektroenerģijas sabiedrība vispirms izpildīja spriedumu, atmaksājot sabiedrībai klientei maksājumu summu. Pēc tam tā iesniedza apelācijas sūdzību *Corte d'appello di Bologna*, lūdzot grozīt minēto rīkojumu un atmaksāt samaksāto summu.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 4 Apelācijas sūdzības iesniedzēja apstrīd *Tribunale di Bologna* rīkojuma daļas, kurās šī *Tribunale* uzskatīja, ka: – papildu nodoklis un akcīzes nodoklis ir divi savstarpēji atšķirīgi nodokļi; – Eiropas Savienības Tiesas prejudiciālajos nolēmumos paustie tiesību principi ir spēkā *erga omnes* neatkarīgi no direktīvas *self-executing* [skaidra un precīza] rakstura. Apelācijas sūdzības iesniedzējas skatījumā, papildu nodoklis un akcīzes nodoklis nav atšķirīgi nodokļi: papildu nodoklis esot vienīgi akcīzes nodokļa likmes palielinājums. Tātad tas neesot uzskatāms par “papildu [...] netiešo]nodokli” minētās direktīvas 1. panta 2. punkta izpratnē.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 5 Iesniedzējtiesa uzsver, ka *Tribunale di Bologna* rīkojumā ir ievērots konsolidēts *Corte di Cassazione* [Kasācijas tiesas, Itālija] judikatūras virziens, saskaņā ar kuru papildu nodokļa atmaksas tiesiskais regulējums ir saderīgs ar Eiropas Savienības tiesībām, jo, tā kā nav vienotu noteikumu par nodokļu atmaksu, to regulē dalībvalstis saskaņā ar līdzvērtības un efektivitātes principiem (šajā nozīmē skat. Eiropas Savienības Tiesas spriedumus, 2007. gada 15. marts, *Reemtsma Cigarettenfabriken*, C-35/05, EU:C:2007:167, 37. punkts; 2018. gada 7. novembris, K un B, C-380/17, EU:C:2018:877, 56. un 58. punkts; 2019. gada 14. februāris, *Nestrade*, C-562/17, EU:C:2019:115, 40. un 41. punkts). Tātad lietotājs var pieprasīt papildu nodokļa atmaksu no cedenta un vienīgi tad, ja atmaksa no cedenta kļūst neiespējama vai pārlietu apgrūtināša, kā, piemēram, tā maksātspējas gadījumā, lietotājs var vērsties pret valsti (šajā nozīmē skat. Tiesas spriedumus, 2017. gada 27. aprīlis, *Farkas*, C-564/15, EU:C:2017:302, 57. punkts, un 2018. gada 31. maijs, *Kollroß*, no C-660/16 līdz C-661/16, EU:C:2018:372, 66. punkts).
- 6 Saskaņā ar minēto judikatūras virzienu papildu nodoklis un akcīzes nodoklis ir divi atšķirīgi nodokļi, bet tiek izslēgts, ka papildu nodoklim būtu īpašs nolūks, kas

ir pieprasīts Direktīvas 2008/118/EK 1. panta 2. punktā: proti, tā vienīgais mērķis ir “nodrošināt nepieciešamos resursus reģionālā un vietējā finansējuma iestādēm, lai nodrošinātu institucionālo uzdevumu izpildi” (Dekrētlikuma Nr. 511/1988 preambula), savukārt, *Tribunale di Bologna* skatījumā, tā hipotētiskais papildu mērķis atbalstīt atkritumu apglabāšanas pakalpojumu likumā ir norādīts vienīgi kā potenciāls, un nav pierādīts, ka aplūkojamajā gadījumā būtu mēģināts to sasniegt. Šajā ziņā iesniedzējtiesa uzsver, ka interpretācija, ko Tiesa līdz šim ir sniegusi jēdzienam “īpašs nolūks” un kurai ir sekojusi *Tribunale di Bologna*, neļauj ietvert minētajā jēdzienā aplūkojamā papildu nodokļa mērķi.

- 7 Savukārt mazākajā vispārējās jurisdikcijas tiesu judikatūras daļā tiek uzskatīts, ka papildu nodoklis ir uzskatāms nevis par citu netiešo nodokli minētās direktīvas 1. panta 2. punkta izpratnē, bet vienīgi par akcīzes nodokļa par elektrību palielinājumu.
- 8 Saistībā ar jautājumu, vai papildu nodoklis var tikt uzskatīts par citu nodokli par elektroenerģiju, iesniedzējtiesa norāda, ka akcīzes nodokļa un papildu nodokļa struktūra un tiesiskais regulējums daļēji pārklājas; konkrētāk, papildu nodoklis veido akcīzes nodokļa likmes palielinājumu un tiem ir identiski maksāšanas, uzlikšanas un iekasēšanas veidi. Tomēr, tās skatījumā, pastāv šaubas, vai aplūkojamais papildu nodoklis būtu jāuzskata par atšķirīgu no akcīzes nodokļa. Nenoteiktību šajā jautājumā apstiprina līdzīgs Vācijas tiesas lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, kura priekšmets ir daļēji līdzīgs un attiecas uz papildu nodokli par karsējamo tabaku (lieta C-336/22). Iesniedzējtiesas skatījumā, minētās direktīvas 1. panta 2. punkta gramatiska, kontekstuāla un teleoloģiska interpretācija neļauj akcīzes nodokli par elektroenerģiju un tā papildu nodokli kvalificēt kā vienotu netiešo nodokli, jo abi paredz autonomus izpildes pienākumus.
- 9 Runājot par minētās direktīvas 1. panta 2. punkta sekām, iesniedzējtiesa norāda, ka judikatūras, it īpaši *Corte di Cassazione* judikatūras, daļā ir atbalstīts pienākums nepiemērot Dekrētlikuma Nr. 511/1988 6. panta 1. un 2. punktu, neatkarīgi no minētās direktīvas 1. panta 2. punkta horizontālas vai vertikālas tiesas iedarbības un atsaucoties uz Tiesas sniegtās Eiropas Savienības tiesību interpretācijas tūlītējās piemērojamības principu. Tomēr iesniedzējtiesa norāda, ka strīdos, kurus izskatījusi *Corte di Cassazione*, atmaksas pieprasījuma adresāts vienmēr bija valsts pārvalde, savukārt šajā gadījumā apelācijas sūdzības iesniedzēja nav valsts uzņēmums un attiecībām, kuras ir strīda priekšmets, ir horizontāls raksturs, lai gan tās ir atkarīgas no vertikālajām attiecībām. Iesniedzējtiesa turklāt norāda, ka *Corte di Cassazione* ir nolēmusi, ka, ievērojot efektivitātes principu, lietotājs var vērsties pret pārdevēju, pieprasot nepamatota maksājuma atmaksu, vai, iespējams, pret valsti, pieprasot atlīdzināt kaitējumu, kas radās Eiropas Savienības direktīvas neprecīzas transponēšanas rezultātā.
- 10 Pretējā judikatūrā dažos gadījumos tiek pieļauts, ka minētās direktīvas 1. panta 2. punkts var radīt negatīvas sekas attiecībā uz trešām personām, vai arī tiek uzskatīts, ka *self-executing* direktīvu iedarbības neesamība horizontālajās

attiecībās neļauj klientam atsaukties uz to pret piegādātāju, tāpēc šādā gadījumā var atsaukties vienīgi uz kaitējuma atlīdzināšanu (šajā nozīmē skat. Tiesas spriedumu, 1991. gada 19. novembris, *Francovich*, C-6/90 un C-9/90, EU:C:1991:428).

- 11 Iesniedzējtiesa uzsver, ka Tiesa ir vairākkārt paudusi principu, ka, tā kā direktīvas paredz pienākumus vienīgi dalībvalstij, tās var radīt privātpersonai priekšrocības attiecībā pret valsti, bet nevar tai piešķirt tiesības attiecībās starp privātpersonām. Taču, tās skatījumā, direktīvu “horizontālās iedarbības” aizlieguma robežas nav skaidri precizētas.
- 12 Pēc sprieduma *Link Logistic* Tiesa (Tiesas spriedums, 2019. gada 24. jūnijs, *Poplawski*, C-573/17, EU:C:2019:530, 61. un 62. punkts), izsakoties par pamatlēmumu, bet paplašinot savu argumentāciju uz direktīvām, šķiet, pielīdzināja tiešu iedarbību un nepiemērošanu. 2022. gada 18. janvāra spriedumā *Thelen Technopark Berlin GmbH*, C-261/20, (EU:C:2022:33, 33. punkts) tā atzina tiesas iespēju nepiemērot valsts tiesību normu, kas ir pretrunā tādai Eiropas Savienības tiesību normai, kurai nav tiešas iedarbības.
- 13 Iesniedzējtiesas skatījumā, no Tiesas judikatūras izrietot nošķiršana atkarībā no tā, vai direktīva ir paredzēta, lai regulētu attiecības starp privātpersonām vai lai regulētu vertikālas attiecības starp privātpersonām un valsti, tikai netieši vai pakārtoti iesaistot attiecības privātpersonu starpā: pirmajā gadījumā uz direktīvu nevar atsaukties attiecībā pret privātpersonu, lai izmainītu tās tiesības un pienākumus, jo direktīva kalpo vienīgi kā valsts tiesību normu leģitimitātes parametrs; savukārt otrajā gadījumā tā var izraisīt “vienkārši negatīvu ietekmi uz trešās personas tiesībām” (skat. spriedumus, 2004. gada 7. janvāris, *Delena Wells*, C-201/02, EU:C:2004:12, 57. punkts; 2008. gada 7. jūlijs, *Arcor AG & Co. KG*, no C-152/07 līdz C-154/07, EU:C:2008:426, 36. punkts) vai pat tikt piemērota horizontālajās attiecībās (skat. spriedumu, 2000. gada 26. septembris, *Unilever*, C-443/98, EU:C:2000:496, 51. punkts).
- 14 Iesniedzējtiesas skatījumā, minētās direktīvas 1. panta 2. punkta piemērojamības atzīšana tādās horizontālās attiecībās, kuras ir atkarīgas no vertikālajām attiecībām, īstenotu līdzvērtības un efektivitātes principus, neļaujot nepamatoti diskriminēt privātpersonu, kurai būtu jācer, ka izpildes panākšana no pretējās līgumslēdzējas puses ir neiespējama, lai varētu pieprasīt no valsts nepamatoti samaksātās summas atmaksu. Praksē, ja uzņēmums ir spējīgs atmaksāt šo summu, lietotājs nevarētu iebilst savai pretējai līgumslēdzējai pusei, ka nodoklis, kura ekonomisko slogu tas uzņemies, ir prettiesisks. Tātad būtu iespējama vienīgi kaitējuma atlīdzināšana, kas attiecīgi palielina pierādīšanas slogu, kas gulstas uz privātpersonu (skat. Tiesas spriedumu, 2003. gada 30. septembris, *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, 51.–56. punkts).
- 15 Visbeidzot, iesniedzējtiesa norāda, ka šī lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets tikai daļēji sakrīt ar *Tribunale di Como* [Komo tiesas, Itālija] iesniegto

lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, kas šobrīd ir izskatīšanas procesā (lieta C-316/22).

DARBBA VERSIJA